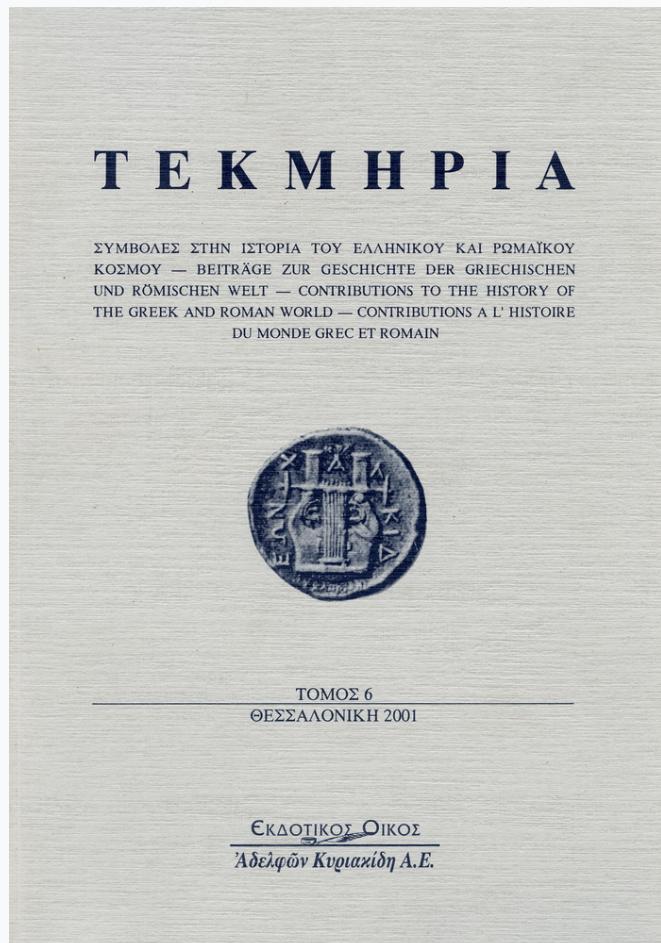

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Δύο νέες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ
νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης

M. ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ, ΗΛ. Κ. ΣΒΕΡΚΟΣ

doi: [10.12681/tekmeria.163](https://doi.org/10.12681/tekmeria.163)

To cite this article:

ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ Μ., & ΣΒΕΡΚΟΣ Η. Κ. (2001). Δύο νέες ἐπιγραφὲς ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ νεκροταφεῖο τῆς Θεσσαλονίκης. *Tekmeria*, 6, 1–8. <https://doi.org/10.12681/tekmeria.163>

M. ΑΥΛΩΝΙΤΗ - ΗΛ. ΣΒΕΡΚΟΣ

ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

’Από τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 2000 ἔως τὸν Ἰούλιο τοῦ 2001 διενεργήθηκε ἐντατικὴ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὶς ἐγκαταστάσεις τῆς Διεθνοῦς Ἔκθεσης, ἓνα χῶρο ἰδιαίτερα σημαντικὸ γιὰ τὴν πρώιμη ἴστορία τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς αὐτὸς ἐντάσσεται οὐσιαστικὰ στὸν πυρήνα τοῦ ἐκτεταμένου ἀνατολικοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας πόλης. Ἡ ἀνασκαφὴ πραγματοποιήθηκε μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέκταση τοῦ Μακεδονικοῦ Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ἀνατολικά, στὸ δρόμο μεταξὺ τοῦ ἥδη ὑπάρχοντος κτίσματος καὶ τοῦ περιπτέρου 13.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀνασκαφῆς ἀποκαλύφθηκαν καὶ ἔρευνήθηκαν 224 συνολικὰ τάφοι, σὲ βάθος ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς σημερινῆς ἐπιφάνειας μέχρι ±2μ., ὅπου ἐντοπίζεται τὸ φυσικὸ ἔδαφος. Οἱ ἀλλεπάλληλες στρώσεις τῶν τάφων, ἡ ποικιλία τῶν ταφικῶν κατασκευῶν καὶ ἡ μαρτυρία τῶν κτερισμάτων βεβαιώνουν τὴν ἀδιάλειπτη χρήση τοῦ τμήματος αὐτοῦ τοῦ νεκροταφείου γιὰ περισσότερους ἀπὸ ἕξι αἰώνες, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 4ου αἰ. π.Χ. ἔως τὸν 4ο αἰ. μ.Χ.¹. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄφθονα κινητὰ εὑρήματα, ἐνδεικτικὰ τῶν ταφικῶν ἐθίμων τῶν ἀντίστοιχων χρονικῶν περιόδων, ἀποκαλύφθηκαν καὶ δύο ἐπιτύμβιες ἐνεπίγραφες στῆλες, δυστυχῶς μετακινημένες ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ τους θέση.

I

Μαρμάρινη ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ λεπτόκοκκο μάρμαρο συγκείμενη ἀπὸ δύο συγκολλημένα τεμάχια. Ὁ κορμὸς τῆς στήλης εἶναι ἐπίπεδος, χωρὶς πλαισίωση καὶ ἀπολήγει σὲ κυμάτιο. Ἡ ὑπερκείμενη ἐπίστεψη, μὲ σχηματικὴ ἀπόδοση ἀκρωτηρίων στὴν κορυφή, ἐγγράφεται μὲ ἔκτυπο

1. Τὰ εὑρήματα παρουσιάστηκαν στὴν 15η συνάντηση γιὰ τὸ ’Αρχαιολογικὸ Εργο στὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη τὸ Φεβρουάριο τοῦ 2002· βλ. Μ. Τσιμπίδου-Αύλωνίτη - Στ. Γκαλινίκη - Κ. Ἀναγνωστοπούλου, «ΔΕΘ καὶ ἀρχαιότητες: μιὰ σχέση μὲ παρελθόν καὶ μέλλον. Ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα στὸ χῶρο ἐπέκτασης τοῦ ΜΜΣΤ», *AEMΘ* 15 (2001) (ὑπὸ ἐκτύπωση).

ἀνάγλυφο στὸ δόρθιογώνιο μπλόκ τοῦ μαρμάρου². Ἡ πίσω ἐπιφάνεια εἶναι ἀδρὰ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες. Ἡ στήλη φυλάσσεται σήμερα στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εύρ.: 21952 (εἰκ. 1). Διαστάσεις: "Υψος: 1,23 μ. Πλάτος: 0,338 μ. (βάση) - 0,376 μ. (ἐπίστεψη). Πάχος: 0,082 μ. "Υψος ἐπίστεψης: 0,20 μ. "Υψος γραμμάτων: 0,014 -0,018 μ. Διάστιχα: 0,009 μ. Στὸν κορμὸ τῆς στήλης ἐπιγραφὴ σὲ δύο στίχους:

*Πελειγίνης
Κάμρονος*

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ μνημεῖο μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ 3ου ἥτης ἀρχῆς τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. Ἡ γραφὴ εἶναι γενικὰ ἐπιμελημένη καὶ ἡ χάραξη τῶν γραμμάτων δὲν εἶναι ἔντονη. Σχετικὰ μὲ τὴ μορφὴ τῶν γραμμάτων παρατηροῦμε: α) Τὸ πεῖ ἔχει μικρότερη τὴ δεξιὰ κεραία, β) τὸ ἔψιλον εἶναι συμμετρικὸ μὲ μικρότερη τὴν ἐσωτερικὴν κεραία, γ) ἡ ἐσωτερικὴ κεραία τοῦ ἥτα, ὅπως καὶ τοῦ ἄλφα εἶναι εὐθεία, δ) οἱ ἐξωτερικὲς κεραῖες τοῦ σύγματος εἶναι σχεδὸν παράλληλες, ε) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ κάππα ἐμφανῶς μικρότερες σχηματίζουν γωνία ποὺ ἄπτεται τῆς κάθετης κεραίας τοῦ γράμματος, στ) τὸ μῆντος ἔχει ἴδιαίτερα ἀνοικτὰ τὰ σκέλη του, ζ) οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ὕψιλον εἶναι καμπύλες, η) τὸ δημικρόν εἶναι ἐμφανῶς μικρότερο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα. Ὁ τύπος αὐτὸς τῆς γραφῆς ἀπαντᾶ κυρίως σὲ χρονολογημένες ἐπιγραφὲς στὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ 3ου καὶ στὶς ἀρχῆς τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴ Μακεδονία³.

Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς δὲν εἶναι γνωστὰ ἀπὸ ἄλλες πηγές. Τὸ ὄνομα Πελειγίνης εἶναι σπάνιο καὶ ἀπαντᾶ ἀποκλειστικὰ στὴ Μακεδονία. Πεληγίνης ὄνομαίζεται ὁ πατέρας κάποιου Μενάνδρου σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 44/45 μ.Χ.

2. Γιὰ τὴ μορφὴ τῆς ἐπίστεψης βλ. I. Beroia, 196, 198, 203 (2ος αἰ. π.Χ. πίν.). Παρόμοια εἶναι ἡ ἐπίστεψη τῆς στήλης F. Papazoglou, «Inscriptions de Pelagonie», BCH 98¹ (1974) 278 (πίν. 3c) [=B. Bičrakova-Grozdanova, Les monuments de l'époque hellénistique dans la République socialiste de Macédoine, Skopje 1987, 116, πίν. II.3 (Demir Kapija, τέλη 3. αἰ. π.Χ.)]

3. Ὁμοιότητες παρουσιάζει π.χ. ἡ γραφὴ μὲ αὐτὴ τῆς ἐπιγραφῆς M. B. Hatzopoulos, Macedonian Institutions under the Kings II. Epigraphic Appendix, (Μελετήματα 22) Athens 1996, ἀρ. 25-26, πίν. XXVIIa-b (221-179 μ.Χ.). Ποβλ. καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς I. Beroia, 4α-β (223 π.Χ.).

ἀπὸ τὴν Πέλλα⁴, κάποιος Πελειγένης Πελειγένου ἀπαντᾶ σὲ ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Μίεζα⁵, ἐνῶ τὸ ὄνομα φέρει ὁ πατέρας τῆς Ἀμμίας σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Ἐλιμείας (Δίπορον)⁶.

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπαντᾶ στὴ Μακεδονία ἀλλὰ καὶ στὸν ὑπόλοιπο Ἑλληνικὸ κόσμο τὸ ὄνομα Κάμρυς ποὺ φέρει ὁ πατέρας τοῦ νεκροῦ⁷. Γνωστὸ ἀπὸ ἐπιγραφὴ τῆς Ἀττικῆς εἶναι τὸ θηλυκὸ ὄνομα Καμρείνα, τὸ ὅποιο σχηματίζεται πιθανότατα ἀπὸ τὴν ἴδια φύση⁸.

II

Ορθογώνια μαρμάρινη ἐπιτύμβια στήλη ἀπὸ χονδρόκοκκο λευκὸ μάρμαρο. Βρέθηκε κατὰ τὶς ἐργασίες ἀποχωμάτωσης διαταραγμένου τμήματος ἀνάμεσα στὰ πέδιλα τοῦ περιπτέρου 13. Τὸ μνημεῖο δὲν παρουσιάζει ἴδιαίτερη διακόσμηση. Ἐπεξεργασμένη εἶναι μόνον ἡ κύρια ὅψη. Ὁρθογώνιος πίνακας δρίζει βάθυσμα, δηνού ἐπιγραφὴ σὲ δικτὸ στίχους. Τρία κισσόφυλα κοσμοῦν τὸ πάνω ἀπὸ τὸν πίνακα τμῆμα, συμμετρικὰ τοποθετημένα ὡς πρὸς αὐτόν, καὶ δύο τὰ πλάγια τμῆματα (τὸ ἀριστερὸ στὸ ὄψινος μεταξὺ τῶν στίχων 7-8 καὶ τὸ δεξιὸ στὸ ὄψινος τοῦ στίχου 8). Ἡ πίσω πλευρὰ εἶναι ἀδρὰ δουλεμένη μὲ βελόνι, ὅπως καὶ οἱ πλάγιες ὅψεις. Ἡ κάτω ὅψη εἶναι ἀποκεκρουμένη. Ἡ στήλη φυλάσσεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Θεσσαλονίκης μὲ ἀρ. εύρ.: 21953 (εἰκ. 2). Διαστάσεις: "Υψος: 0,56 μ. Πλάτος: 0,475 μ. Πάχος: 0,06 μ. "Υψος γραμμάτων: 0,015-0,028 μ. (τὸ φῖ στὸ δεύτερο στίχο 0,033 μ. καὶ τὸ γῶτα στοὺς δύο τελευταίους στίχους 0,011 μ.). Διάστιχα: 0,016-0,025 μ. (Τὰ διάστιχα ποικίλουν καθὼς ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἐνῶ τὸ μικρότερο διάστιχο εἶναι αὐτὸ τῶν στίχων 7-8).

4. Βλ. Ch. Edson, «Double communities in Roman Macedonia», στό: *Μελετήματα στὴ Μνήμη Βασιλὶ Λαούρδα*, Θεσσαλονίκη 1975, 98-100.

5. Βλ. M. Delacoulonch, *Archives des missions scientifiques et littéraires*, tome VIII, Paris 1859, 242-243 ἀρ. 28.

6. Βλ. EAM 44.

7. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν ὄνομάτων σὲ -υς (γεν. -υος) βλ. καὶ O. Masson, «Quelques noms de magistrats monétaires Grecs. IV. Noms de monétaires à Abdère et Maronée», *RN* 26 (1984) 51 [=OGS II, 430].

8. Βλ. W. Peek, *Attische Grabschriften II. Unedierte Grabinschriften aus Athen und Attica*, Berlin 1958, ἀρ. 171, μὲ τὸ σχόλιο μόνο Καμρείνα = Καμερεῖνα(?). Βλ. ἐπίσης J. S. Traill, *Persons of Ancient Athens*, Vol. 10, Toronto 2001, 228. (μεσαιων.).

Γ(αῖ) Σεξτίω Σεκούνδῳ
 Φλαβία Εὐφρο^ν.
 σύνη τῷ ἴδιῳ ἀν-
 4 δρὶ ~~τ~~ καὶ Φλαον-
 ία Ὄλυμπιὰς
 τῷ πατρὶ μνή-
 μης χάριν καὶ
 8 ἐαυτοῖς ζῶσιν

1. σύμπλεγμα Y+N· τὰ γράμματα Δ καὶ Ω ἐκτὸς πλαισίου || 2. Μετὰ τὸ Ο vacat || 3. σύμπλεγμα A+N || 4. μετὰ τὸ Ι ἀκολουθεῖ κισσόφυλλο || 5-8. Ἡ χάραξη τῶν στίχων δὲν εἶναι εὐθεία, ἀλλὰ παρουσιάζει μιὰ ἐλαφρὴ κλίση πρὸς ἄνω || 7. μετὰ τὴ λέξη χάριν ἀκολουθεῖ στίξη τὸ Ι τοῦ συνδέσμου καὶ εἶναι μικρότερο σὲ σχέση μὲ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα || 8. τὸ Ι στὴ λέξη ζῶσιν μικρότερο σὲ σχέση μὲ τὰ ὑπόλοιπα γράμματα.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ χρονολογεῖται πιθανότατα ἐντός τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. ἢ τοῦ α' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. Εἰδικότερα, σχετικὰ μὲ τὸν τύπο τῆς γραφῆς ἐπιστημαίνονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ χρήση δύο —σπάνιων διπασδήποτε— συμπλεγμάτων (Y+N, στ. 1, A+N, στ.3), τὴν ἐπιμέλεια στὴ χάραξη καὶ τὴ συμμετρικότητα τῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια ἔχουν ἔντονους ἀκρόμονες. Ἐπιπλέον, τὰ γράμματα σίγμα καὶ ἔψιλον εἶναι δρυθογώνια (τὸ δεύτερο ἔχει μικρότερη τὴν ἐσωτερική του κεραία), τὸ ἄλφα ἔχει ἄλλοτε τεθλασμένη (στ. 2, στ. 6) καὶ ἄλλοτε εὐθεία τὴν ἐσωτερική του κεραία, οἱ πλάγιες κεραῖες τοῦ ὑψιλον ἔχουν εὐθεία (στ.5) ἢ καμπύλη μορφή (στ.1-2, 4, 8), ἡ ἐσωτερική κεραία τοῦ ἔτι εἶναι κυματιστή⁹, καὶ ἡ ἐσωτερική κεραία τοῦ ζῆτα τέμνεται κάθετα στὶς δύο δριζόντιες¹⁰.

Τὸ μνημεῖο ὀντήγειραν, σύμφωνα μὲ τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς, ἡ Φλαβία Εὐφροσύνη καὶ ἡ κόρη τῆς Φλαβία Ὄλυμπιὰς στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της (ἢ

9. Βλ. σχετικὰ I. *Magnesia XXXV.*

10. "Ομοια μορφὴ ἔχει κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τὸ γράμμα ἔτι σὲ ἐπιγραφὲς π.χ. ἀπὸ τὴ Βέροια βλ. I. *Beroia* πίν. 81, 87. Ζῆτα μὲ κάθετη τὴν ἐσωτερική κεραία ἀπαντᾶ καὶ σὲ ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Ἰδια πόλη, βλ. I. *Beroia* πίν. 155. Πρβλ. καὶ τὸ σχῆμα τοῦ ζῆτα στὴν ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου/1ου αἰ. π.Χ. ἀπὸ τὴν Κῶ, Δ. Μποσνάκης, «Νέα λατρεία τῆς Ἐστίας: Ἡ Ἐστία Φαμίλια στὴν Κῶ», *Ηόρος* 13 (1999) 189-200 (πίν. 45).

πρώτη) καὶ τοῦ πατρός της (ἢ δεύτερη) Γ(αῖου) Σεξτίου Σεκούνδου. Τὰ πρόσωπα τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι ἄγνωστα ἀπὸ ἄλλες πηγές. Καὶ τὰ τρία, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τους, ἀνήκουν στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς πόλης. Ὁ νεκρὸς φέρει τρία ὄνόματα κατὰ τὸ ρωμαϊκὸν ὀνομαστικὸν τύπο (praenomen-gentilicium-cognomen), ἐνῷ ἢ σύζυγος καὶ ἡ κόρη του χρησιμοποιοῦν μόνον gentilicium καὶ cognomen (παραλείπεται τὸ praenomen, ὅπως κυρίως συμβαίνει στὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας τῶν γυναικῶν)¹¹. Τὸ cognomen Σεκοῦνδος ἀπαντᾶ συχνά στὶς ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης¹² καὶ γενικά τῆς Μακεδονίας¹³. Τὸ ἵδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ ἴστορικὸ μακεδονικὸ ὄνομα Ὀλυμπιάς¹⁴. Λιγότερο γνωστὸ εἶναι τὸ ὄνομα Εὐφροσύνη τὸ ὅποιο ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ὀνομάτων ποὺ δηλώνουν ἥθικες ἔννοιες¹⁵.

11. Γιὰ παραδείγματα ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη βλ. πρόσφατα καὶ Π. Ἀδάμ-Βελένη-Ἡλ. Σβέροκος, «Ἐπιτάφιες στῆλες ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκη», στό: Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ἐπιγραφικῆς (Μνήμη Δ. Κανατσούλη), Θεσσαλονίκη 22-23 Ὁκτωβρίου 1999, Θεσσαλονίκη 2001, 14 σημ. 4 (μὲ τὴν προηγούμενη βιβλιογραφία, στὸ ἔξης: Ἀδάμ-Βελένη-Σβέροκος, «Ἐπιτάφιες στῆλες»).

12. Βλ. *IG X* 2.1, σ. 306 (εύρετήρια).

13. Γιὰ τὴν χρήση τοῦ ὄνόματος σὲ ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Μακεδονία βλ. ἐνδεικτικὰ Α. B. Tataki, *Macedonian Edessa. Prosopography and Onomasticon*, (*Μελετήματα 18*) Athens 1994, s.v.(στὸ ἔξης: Tataki, *PE*), καὶ Ἡλ. Κ. Σβέροκος, *Συμβολὴ στὴν ἴστορια τῆς Ἀνω Μακεδονίας τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων (Πολιτικὴ δργάνωση, κουνωνία, ἀνθρωπωνυμία)*, Θεσσαλονίκη 2000, 191, 216, 220.

14. Βλ. *IG X* 2.1, *129 (1ος αἱ. π.Χ.-1ος αἱ.μ.Χ.), 181, 187, 206, 628 (3ος αἱ.). Γιὰ τὴν παρουσία του σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις βλ. A. B. Tataki, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, (*Μελετήματα 8*) Αθήνα 1988, s.v.(στὸ ἔξης: Tataki, *PB*), Tataki, *PE*, s.v.(3. αἱ.μ.Χ.), Σβέροκος, *Ἀνω Μακεδονία*, 126, D. C. Samsaris, «La vallée du Bas-Strymon à l'époque impériale. Contribution épigraphique à la topographie, l'onomastique, l'histoire et aux cultes de la province romaine en Macédoine», *Διώδωνη* 18.1 (1989) 331. Γιὰ τὴν χρήση ἴστορικῶν ὀνομάτων στὴ Μακεδονία κατὰ τὴν αὐτοκρατορικὴ ἐποχὴ βλ. J. Touloumako, «Historische Personennamen im Makedonien der römischen Kaiserzeit», *ZAnt* 47 (1997) 217-219. Γιὰ τὴν παρουσία τους στὴ Θεσσαλονίκη βλ. G. Mihailov, «Aspects de l'onomastique dans les inscriptions anciennes de Thessalonique», στό: Ἡ Θεσσαλονίκη μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Πρακτικὰ Συμποσίου Τεσσαρακονταετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν (20 Ὁκτ. - 1 Νοε. 1980), Θεσσαλονίκη 1982, 78-80.

15. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾶ μία ἀκόμη φορὰ στὴ Θεσσαλονίκη, βλ. *IG X* 2.1 664 (2. αἱ. μ.Χ.). Γιὰ ἐπιπλέον μαρτυρίες ἀπὸ τὴν Μακεδονία βλ. *SEG XXIX* 617 (Χαλκιδική), Ph. M. Petsas -M. B. Hatzopoulos-L. Gounaropoulou-P. Paschidis, *Inscriptions du*

“Οπως προκύπτει ἀπὸ τὸ gentilicium Φλαβία, τὸ ὅποιο φέρει ἡ Εὐφροσύνη, πρόκειται γιὰ ἀπόγονο οἰκογένειας τῆς Θεσσαλονίκης, ἢ ὅποια πιθανότατα ἀπέκτησε τὴν ρωμαϊκὴν πολιτείαν ἀπὸ κάποιον αὐτοκράτορα τῆς Φλαβιανῆς δυναστείας¹⁶. Δύσκολο ὠστόσο εἶναι νὰ προσδιοριστεῖ ἡ προέλευση τῆς πολιτείας τοῦ Γ. Σεξτίου Σεκούνδου.

Πρόσωπα μὲ τὸ gentilicium Σέξτιος (Sextius) εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τρεῖς ἀκόμα ἐπιγραφὲς τῆς Θεσσαλονίκης. Πρόκειται γιὰ τὸν Τ. Σέξτιο [-----], τὸ cognomen τοῦ ὅποιου δὲ σώζεται, γνωστὸ ἀπὸ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ τοῦ 1ου αἰ. μ.Χ.¹⁷, τὴν Σεξτία Σεκουνδίλα, γνωστὴ ἀπὸ ἐπιτάφιο βωλὶ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ.¹⁸, καθὼς καὶ τὸν Λ. Σέξτιο Εὔτακτο καὶ τὴν σύζυγό του Σεξτία Τέρτυλλα, τὴν κόρη τους Σεξτία Μαξίμα καὶ τὸν θρέψαντα τῆς τελευταίας Λ. Σέξτιο Οὐίταλο, ποὺ μαρτυροῦνται σὲ ἐπιτάφια ἐπιγραφὴ τοῦ 2ου/3ου αἰ.¹⁹. Κάποιος Σέξτιος Γαϊανός εἶναι γνωστός ἀπὸ τιμητικὸ βωμὸ τοῦ β' μισοῦ τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ. τῆς Βεροίας²⁰. Ἡ παρουσία τῶν προσώπων αὐτῶν στὴ Μακεδονία ἥδη ἀπὸ τὸν 1ο αἰ. μ.Χ. καθιστᾶ πιθανὴ τὴν ὑπόθεση ὅτι πρόκειται γιὰ μέλη τῆς κοινότητας τῶν «συμπραγματευομένων Ρωμαίων» τῆς Θεσ-

*sanctuaire de la Mère des Dieux Autochtones à Leukopétra (Macédoine) [Μελετήματα 28], Athènes 2000, ἀρ. 52 στ.8 (Λευκόπετρα, 208/209), Ann. épigr. 1997, 1358 [=SEG XLVII 974, “Αγιος Βασίλειος”], ἐνῶ τὸ ὄνομα φέρει κάποια γυναικά καταγόμενη ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολη σὲ ἐπιτάφια στήλῃ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα· βλ. IG II², 8083 καὶ A. B. Tataki, *Macedonians Abroad. A contribution to the prosopography of Ancient Macedonia*, (Μελετήματα 26) Athens 1998, 52 (2. αἰ.π.Χ.). Γιὰ τὴ διάδοσή του στὸν ὑπόλοιπο ἔλληνικὸ κόσμο βλ. LGPN I-IIIB, σ.ν. Γιὰ τὴ χρήση ὀνομάτων ποὺ ἀποδίδουν ἀφηρημένες ἔννοιες βλ. καὶ A. Tataki, «Observations on Greek feminine names attested in Macedonia», *Tyche* 8 (1993) 190-192.*

16. Γιὰ τὴ διάδοση τοῦ gentilicium Φλάβιος στὴ Θεσσαλονίκη βλ. τελευταῖα Ἐλ. Τρακοσοπούλου-Σαλακίδου, «Φλαουνία Ἡδέα. Ἐπιτάφια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων», *Τεχμήρια* 1 (1995) 133 σημ. 3 (μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία).

17. Βλ. IG X 2.1, 259 στ. 28.

18. Ὡς Σεξτία μεταγράφει τὸ ὄνομα ὁ Ch. Edson, *IG X* 2.1, 319 [=SEG XLII 628, 2. αἰ. μ.Χ.]. Ἀπὸ φωτογραφία ποὺ δημοσιεύει ἡ Π. Ἀδάμ-Βελένη, *Μακεδονικοί Βωμοί. Τιμητικοί καὶ ταφικοί βωμοί αὐτοκρατορικῶν χρόνων στὴ Θεσσαλονίκη, πρωτεύοντα τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας καὶ στὴ Βέροια, πρωτεύοντα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων*, Διδ. διατρ. Θεσσαλονίκη 1996, ἀρ. 82, προκύπτει ὅτι τὸ gentilicium τῆς νεκρῆς εἶναι Σεξτία.

19. Βλ. *IG X* 2.1, 504.

20. Βλ. Tataki, *PB*, ἀρ. 1168 καὶ *I.Beroia*, 86.

σαλονίκης²¹. ‘Ωστόσο, ἡ χρήση τοῦ ργαιοπομεν Γάϊος ἀπὸ τὸν Σέξτιο Σεκοῦνδο τῆς ἐπιγραφῆς μας δὲν ἀποκλείει τὴν ὑπόθεση ὅτι ὁ ἴδιος ἢ οἱ ἄμεσοι πρόγονοι του ἀπέκτησαν τὴν ρωμαϊκὴ πολιτεία χάρη στὴ μεσολάβηση τοῦ C. Sextius Martialis, ὁ ὅποιος ὑπῆρξε procurator τῆς Μακεδονίας κατὰ τὰ τέλη τοῦ 2ου αἰ.²²

Τὸ ἐρώτημα ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν ὀνομάτων τῶν προσώπων τῆς ἐπιγραφῆς συνδέεται μὲ τὴ χρήση ἐκ μέρους τῆς κόρης τοῦ gentilicium τῆς μητέρας (Φλαβία) καὶ ὅχι αὐτοῦ τοῦ πατέρα (Σεξτία). Τὸ φαινόμενο βέβαια εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπὸ ἄλλες ἐπιγραφές τῆς Θεσσαλονίκης²³. Καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση δηλαδὴ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἓνα μὴ καθόλα νόμιμο γάμο (in iustum matrimonium), γεγονὸς ποὺ σημαίνει ὅτι εἴτε ἡ μητέρα ἀπέκτησε τὴν ρωμαϊκὴ πολιτεία καὶ ὁ πατέρας ἦταν δοῦλος ποὺ ἀπελευθερώθηκε ἀργότερα, εἴτε καὶ οἱ δύο γονεῖς ἦταν δοῦλοι, ἀπελευθερώθηκαν ὅμως μετὰ τὴν τέλεση τοῦ γάμου, μὲ πρώτη τὴ μητέρα²⁴.

Μαρία Τσιμπίδου-Αύλωνίτη
Ἄρχαιολογικό Μουσεῖο
Θεσσαλονίκης

Ήλιας Κ. Σβέρκος
Πανεπιστήμιο Χαιδελβέργης

21. Βλ. σχετικὰ Ἀθ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν “συμπραγματευομένων Ρωμαίων” τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διείσδυση στὴ Μακεδονία», *Ἄρχαια Μακεδονία* 4 (1983) [1986] 514-517. Πρβλ. καὶ O. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the principate», στό: (Ath. Rizakis ἐκδ.) *Roman onomastics in the Greek East. Social and political aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993, Athens 1996, 115.

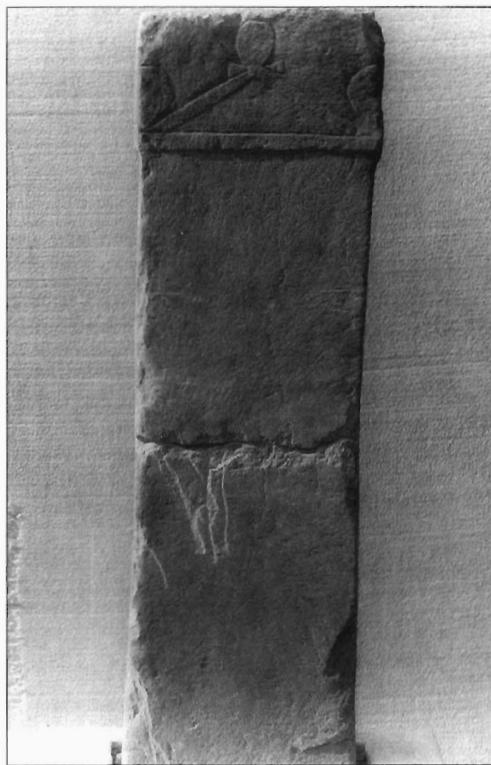
22. Τὴν ὑπόθεση αὐτὴ κάνει ὁ Δ. Σαμσάρης γιὰ τὸν Σέξτιο Γαϊανό ἀπὸ τὴ Βέροια· βλ. «Ἀτομικὲς χροιγήσεις τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας (civitas roamana) καὶ ἡ διάδοση τῆς στὴ ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Μακεδονία. II. Ἡ περίπτωση τῆς Βεροίας, ἔδρα τοῦ κοινοῦ τῶν Μακεδόνων», *Μακεδονικὰ* 27 (1990) 361. Γιὰ τὸν C. Sextius Martialis βλ. καὶ Θ. Σαρικάκης, *Ρωμαῖοι ἄρχοντες τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας. Μέρος B'. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Διοκλητιανοῦ (27 π.Χ.-284 μ.Χ.)*, Θεσσαλονίκη 1977, 188-189.

23. Βλ. Ἀδάμ-Βελένη-Σβέρκος, «Ἐπιτάφιες στῆλες», 22 (ὅπου συγκεντρωμένα παραδείγματα).

24. Βλ. καὶ M. Γιούνη, *Provincia Macedonia. Θεσμοὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου στὴ Μακεδονία ἐπὶ Ρωμαιοκρατίας*, Ἀθήνα-Κομοτηνή 2000, 154-157.

SUMMARY**TWO NEW INSCRIPTIONS FROM THE EAST CEMETERY OF
THESSALONIKI**

This article presents two inscriptions found in the east cemetery of Thessaloniki in 2000/2001. 1) Two joining fragments of a marble funerary stele with an engraved pediment on the top; the stele was set up on the grave of Peleigines, son of Kamrys (c. 250-150 BC). The name Peleigines is very rare, attested only in Macedonia (Pella, Mieza, Diporion). The name Kamrys was hitherto unattested, but it may be related to the name Kamreina in Athens. 2) Marble stele decorated with ivy leafs in relief. Flavia Euphrosyne and her daughter Flavia Olympias erected this stele with for Euphrosyne's husband C. Sextius Secundus and for themselves (c. AD 175-250). The nomen Sextius is attested in Thessaloniki already in the 1st cent. AD, probably among the Roman negotiatores, but the praenomen of C. Sextius suggests that he or his father owed Roman citizenship to C. Sextius Martialis, procurator in Macedonia in the late 2nd cent. AD. The fact that the daughter had the same *nomen* as her mother (Flavia, not Sextia) implies that the daughter was born while her father was still a slave.

Μ. Αύλωνίτη-Ηλ. Σβέρος, Εἰκ. 1

Μ. Αύλωνίτη-Ηλ. Σβέρος, Εἰκ. 2